

Twents programma basisvaardigheden vanaf 2026

Een samenwerking van:

Voorwoord

De wereld om ons heen verandert in rap tempo. Digitalisering, nieuwe manieren van werken en communiceren, en een steeds complexere samenleving bieden volop kansen voor wie mee kan bewegen. Maar voor veel mensen is dat niet vanzelfsprekend. In Twente zien we dat. En we doen er iets aan.

Basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden zijn essentieel om volwaardig mee te kunnen doen – op het werk, thuis en in de samenleving. Toch zijn er duizenden Twentenaren die hierin belemmeringen ervaren. Dat vraagt om aandacht, om actie, en vooral om samenwerking.

In Twente kiezen we ervoor om samen op te blijven trekken. Gemeenten, onderwijsinstellingen, werkgevers, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen bundelen hun krachten. We kijken niet weg, maar juist om ons heen – naar de mensen die onze steun nodig hebben. Want met de juiste basis kun je stappen zetten, keuzes maken en je plek vinden in een samenleving die steeds meer vraagt.

Vanuit het regionale netwerk, de lokale taalnetwerken en de politiek is er breed draagvlak en een grote ambitie om te werken aan een basisvaardiger Twente. Hoe we dat in gezamenlijkheid als 14 Twentse gemeenten met onze partners vormgeven leest u in dit *Twents programma basisvaardigheden vanaf 2026*. Met dit programma zetten we een gezamenlijke koers uit. Een koers waarin we bouwen aan een Twente waarin iedereen mee kan doen.

Het Rijk verplicht ons niet om een regionaal programma basisvaardigheden op te stellen. Toch kiezen wij er in Twente bewust voor om dat wél te doen. Niet omdat het moet, maar omdat we geloven in de kracht van regionale samenwerking op basis van een gemeenschappelijke visie.

Met dit programma schetsen we een gezamenlijke koers: een gedeeld beeld van waar we naartoe willen, welke projecten we uitvoeren en hoe we elkaar versterken. Het is geen dichtgetimmerd beleidsdocument met uniforme doelen en harde indicatoren. Integendeel: gemeenten behouden de ruimte om hun eigen lokale ambities te formuleren en invulling te geven aan de uitvoering. Zo blijft het regionale programma flexibel en ondersteunend. We zetten in op concrete projecten die bijdragen aan een basisvaardiger Twente. Kortom: dit Twents programma biedt helderheid en richting met ruimte voor lokale inkleuring.

‘Iedere inwoner van Twente moet volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. Dat begint bij het voldoende beheersen van basisvaardigheden: lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Dit Twents programma zet in op een duurzame, regionale aanpak basisvaardigheden, met aandacht voor de Twentse identiteit, samenwerking en maatwerk.’

Arjan Kampman

Voorzitter Arbeidsmarktregio Twente en wethouder contactgemeente Enschede voor de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Wat is laaggeletterdheid?	5
1.2 Risicofactoren laaggeletterdheid.....	6
1.3 Maatschappelijk belang aanpak laaggeletterdheid	7
1.4 Laaggeletterdheid in Twente.....	8
2. Context.....	9
2.1 Landelijke verkenning basisvaardigheden voor volwassenen vanaf 2025	9
2.2 Regionale samenwerking met coördinerende rol contactgemeente.....	10
2.3 Ondersteuning Stichting Lezen en Schrijven	11
2.4 Twentse ambitie en aanpak basisvaardigheden	11
3. Investeren in de volwassenen van de toekomst: basisvaardigheden als fundament voor een kansrijk leven .	13
3.1 Onderwijsachterstandenbeleid	13
3.2 Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid	14
3.3 Masterplan basisvaardigheden.....	15
3.4 Twentse Belofte.....	16
3.5 Twents Aansluitingsnetwerk	17
4. Investeren in de volwassenen van nu: basisvaardigheden als fundament voor een leven lang ontwikkelen ..	18
4.1 Een stevig regionaal leerlandschap.....	18
Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)	18
LLO-Collectief ikletterop.nl	19
Loopbaangericht leren richting duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.....	19
4.2 Lokale taalnetwerken als motor van laagdrempelig leren	20
Versterken van lokale taalhuizen en taalpunten.....	20
Versterken van lokale samenwerkingspartners	21
Inzet van ervaringsdeskundigheid: de kracht van taalambassadeurs.....	22
5. Investeren in een toegankelijk en inclusief Twente: basisvaardigheden als fundament voor een volwaardig leven	23
5.1 Direct Duidelijk	23
5.2 Digitale inclusie.....	23
6. Monitoring.....	25
6.1 Impactmeting leertrajecten.....	25
6.2 Regionale stuurgroep basisvaardigheden	25
6.3 Lokale plannen als bouwstenen onder het Twents programma basisvaardigheden	25

Samenvatting

De 14 Twentse gemeenten kiezen er bewust voor om gezamenlijk op te trekken in de aanpak basisvaardigheden. Dit gebeurt via een regionaal programma dat zich richt op het versterken van lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden bij volwassenen. Daarmee maken we de transitie van het begrip 'laaggeletterdheid' naar een bredere en positievere benadering: basisvaardigheden als fundament voor volwaardige participatie in een steeds complexere samenleving.

Hoewel het Rijk gemeenten niet verplicht om een regionaal programma op te stellen, is er in Twente breed draagvlak om dit wél te doen. Gemeenten, onderwijsinstellingen, bibliotheken, welzijnsorganisaties, werkgevers, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen bundelen hun krachten. De contactgemeente Enschede vervult een coördinerende rol binnen de WEB-regio en is verantwoordelijk voor het beheer van de middelen voor volwasseneneducatie.

Het programma sluit aan bij landelijke ontwikkelingen, zoals de verkenning basisvaardigheden van het ministerie van OCW. Daarin wordt gepleit voor een bredere benadering van basisvaardigheden, met aandacht voor contextgericht leren, gezondheidsvaardigheden en sociale redzaamheid. In Twente ligt de nadruk op het versterken van basisvaardigheden als middel om mensen te helpen stappen te zetten richting participatie, werk en zelfredzaamheid.

Uit het PIAAC-onderzoek van 2023 blijkt dat 25% van de Twentse volwassenen beperkte basisvaardigheden heeft. Dat komt neer op ruim 81.000 mensen, waarvan 68% Nederlands als eerste taal heeft (NT1). De groep is divers en kent uiteenlopende behoeften. Daarom bieden we een mix van formele, non-formele en informele leertrajecten aan, en is er aandacht voor maatwerk en lokale inkleuring.

Het programma is geen strak beleidsdocument met uniforme doelen, maar een flexibel kader dat richting geeft en ruimte laat voor lokale prioriteiten. Gemeenten kunnen het gebruiken als kapstok voor hun eigen plannen. Monitoring, kennisdeling en samenwerking staan centraal, met ondersteuning van Stichting Lezen en Schrijven.

Kortom: het Twents programma basisvaardigheden is een toekomstgerichte, samenhangende en inclusieve aanpak die inzet op duurzame ontwikkeling van volwassenen in Twente. Het biedt helderheid, verbinding en ruimte om lokaal het verschil te maken.

1. Inleiding

1.1 Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterdheid is een overkoepelende term voor volwassenen die grote moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. In Nederland betreft het ongeveer 3 miljoen mensen van 16 tot 75 jaar. Vaak hebben laaggeletterden ook moeite met digitale vaardigheden. Bijna de helft van hen heeft Nederlands als eerste taal (NT1). Ongeveer 41% van de laaggeletterde volwassenen in Nederland is werkend. 9% is in opleiding en 50% is niet-werkend en niet-lerend.

Vanaf niveau 2F spreekt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) van 'geletterdheid'. Dit niveau komt overeen met het eindniveau van het vmbo of mbo-niveau 2/3. Volwassenen met een taal- en/of rekenniveau onder 2F zijn onvoldoende geletterd of laaggeletterd.

Laaggeletterdheid gaat vaak samen met schaamte of kan als een onderschikt probleem worden ervaren wanneer sprake is van problematiek op meerdere leefgebieden. Problemen met de gezondheid, rondkomen met het inkomen, de (vaste) partner, of met kinderen kunnen zoveel zorgen geven dat de eerste prioriteit bij overleven ligt en niet bij het ontwikkelen van basisvaardigheden en het leren van nieuwe dingen.

Veel laaggeletterden hebben een manier gevonden om zich met hun lage taalniveau toch te redden in de Twentse samenleving. Zij werken bijvoorbeeld in sectoren waar een minder groot beroep op basisvaardigheden wordt gedaan, of gebruiken collega's om hen met de taal, veranderingen of instructies te helpen. Een laag niveau van basisvaardigheden kan gecompenseerd worden met andere vaardigheden, zoals mondelinge taalvaardigheden, sociale vaardigheden, creativiteit, relativiseringsvermogen of een goed geheugen.

Hieronder staat de Uitspraken top 10. Dit zijn uitspraken die mensen gebruiken om te verhullen dat ze moeite hebben met basisvaardigheden. Het toont aan hoe creatief en sociaal vaardig laaggeletterden kunnen zijn:

In dit regionale programma gebruiken we zoveel mogelijk de term *basisvaardigheden*. Daarmee bedoelen we vaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. De term *laaggeletterdheid* komt soms nog terug, bijvoorbeeld bij verwijzingen naar bestaande programma's of cijfers. Maar we kiezen bewust voor een bredere en positievere benadering.

1.2 Risicofactoren laaggeletterdheid

Er zijn veel verschillende cijfers beschikbaar als het gaat over laaggeletterdheid. Deze cijfers kunnen niet makkelijk met elkaar worden vergeleken, omdat ze vaak een andere grondslag hebben. Meer eensgezindheid bestaat er over de risicofactoren voor laaggeletterdheid. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) vat deze als volgt samen:

1. **Opleidingsniveau:** bij mensen met een laag opleidingsniveau komt laaggeletterdheid veel vaker voor dan bij mensen met een hoog opleidingsniveau.
2. **Leeftijd:** laaggeletterdheid komt vaker voor in hogere leeftijdsgroepen. Dit komt enerzijds door verlies van vaardigheden met het ouder worden en anderzijds door beperktere scholing op jonge leeftijd. Dat het aantal laaggeletterden in Nederland niet snel daalt komt onder andere doordat Nederland vergrijsst: we worden steeds ouder en er komen ook steeds meer ouderen bij.
3. **Soort opleiding:** laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen met een beroepsopleiding (bijvoorbeeld mbo) dan bij mensen met een algemene opleiding (bijvoorbeeld havo/vwo).
4. **Arbeidsmarktstatus:** laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen die geen werk hebben. Bij studenten en werkenden komt laaggeletterdheid minder vaak voor.
5. **Beroep:** laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen die een beroep hebben met een lage sociale status, zoals ongeschoold werk of fabrieksarbeid.
6. **Migratiestatus:** bij nieuwkomers met Nederlands als tweede taal (NT2) komt vooral bij de 1e generatie laaggeletterdheid veel voor. Een andere risicogroep vormt de groep NT2-jongeren in de 2e of 3e generatie.

Verder blijkt uit landelijk onderzoek een sterke relatie tussen laaggeletterdheid en problematiek op leefgebieden als armoede en schulden en gezondheid.

Armoede en schulden

- Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat mensen met minder basisvaardigheden vaker financiële problemen hebben dan de gemiddelde Nederlander. Laaggeletterden ervaren extra stress door het gebrek aan overzicht over hun administratie (Epale / Wijzer in Geldzaken, 2021).
- Eén op de vijf mensen in Nederland heeft moeite met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. Hierdoor vinden ze moeilijker werk, krijgen ze vaker laagbetaalde banen en zijn ze kwetsbaarder voor financiële oplichting (Movisie, 2025).
- De groter wordende eisen van de samenleving zijn vaak een belemmering om zelfredzaam te zijn en vergroten de kans op armoede en schulden. Omgekeerd vergroot armoede de kans op bijvoorbeeld moeite hebben met lezen en schrijven en digitale uitsluiting (Expertisepunt Basisvaardigheden, 2025).

Gezondheid

- Gezondheidsvaardigheden zijn onlosmakelijk verbonden met andere basisvaardigheden. Wie moeite heeft met lezen of digitale vaardigheden, begrijpt vaak ook medische instructies minder goed, wat directe gevolgen heeft voor de gezondheid (Cubiss, 2021).
- Mensen met beperkte basisvaardigheden hebben vaak moeite om gezondheidsinformatie te vinden, te begrijpen en toe te passen. Dit belemmert hen in het maken van gezonde keuzes en het effectief gebruiken van zorg (GezondIn, 2021).

- Van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder heeft 35% beperkte gezondheidsvaardigheden. Dit vergroot de kans op miscommunicatie met zorgverleners, verminderde therapietrouw en slechtere gezondheidsuitkomsten (Nivel, 2023).

1.3 Maatschappelijk belang aanpak laaggeletterdheid

Het onvoldoende beheersen van basisvaardigheden belemmert mensen om volwaardig mee te doen in de maatschappij. Het is voor laaggeletterden lastig om zelfstandig toeslagen aan te vragen, formulieren in te vullen, te reizen met het openbaar vervoer, kinderen met hun schoolwerk te helpen, informatie te begrijpen over hun gezondheid en zorg of hun eigen geldzaken (online) te regelen. Laaggeletterde ouders hebben ook moeite om hun kinderen te helpen tijdens de schoolperiode, waardoor de kans groot is dat laaggeletterdheid wordt doorgegeven aan toekomstige generaties. Dit wordt ook wel intergenerationele overdracht van laaggeletterdheid genoemd.

Door inzet van creativiteit en gebruik van hun netwerk redden veel laaggeletterden zich in het dagelijks leven en weten zij hun beperking vaak jarenlang verborgen te houden. Toch zijn ze kwetsbaar als de wereld om hen heen verandert. Bijvoorbeeld door veranderingen op hun werk, nieuwe (digitale) ontwikkelingen die in de samenleving worden ingevoerd of als de gezins- of gezondheidssituatie verandert.

Het belang om laaggeletterdheid aan te pakken wordt door Stichting Lezen en Schrijven en Cinop in onderstaande tien punten samengevat:

1. *Participatie*: Het kunnen lezen en schrijven is essentieel voor een volwaardige deelname aan de samenleving.
2. *Integratie*: Samen communiceren is essentieel voor samen leven. Kunnen lezen en schrijven is daarvoor een basis.
3. *Democratie*: Als één op de tien Nederlanders de oproepkaart voor de verkiezingen niet kan lezen, zal hun mening niet worden gehoord.
4. *Zelfvertrouwen en eigenwaarde*: Iemand die leert lezen en schrijven krijgt meer zelfvertrouwen en staat zekerder in de maatschappij.
5. *Volksgesondheid*: Laaggeletterden doen gemiddeld meer dan anderen een beroep op de gezondheidszorg.
6. *Arbeidsmarkt*: Goed kunnen lezen en schrijven verhoogt de kans op arbeid.
7. *Toekomstige sociale voorzieningen*: Nederland vergrijst. Dit betekent dat er in de toekomst te weinig werkenden zijn om onze sociale voorzieningen op peil te houden. Daarom moet het arbeidspotentieel volledig worden benut.
8. *Voortijdig schoolverlaten*: Laaggeletterdheid kan één van de oorzaken zijn van het niet mee kunnen komen op school.
9. *Economie*: Laaggeletterden zijn vaker werkloos en hebben regelmatig een uitkering. Zij dragen op die manier niet optimaal bij aan de regionale en lokale economie.
10. *Winst*: Investeren in het voorkomen en terugdringen van laaggeletterdheid verdient zich terug.

In een adviesrapport van UNESCO (2021) spreekt prof. dr. Maurice de Greef zich uit over de maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid. Hij benadrukt dat laaggeletterdheid leidt tot uitsluiting en een verminderde toegang tot de arbeidsmarkt en de samenleving. De economische en sociale gevolgen zijn aanzienlijk en Nederland loopt achter in investeringen in volwasseneneducatie. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat taalonderwijs niet alleen de taalvaardigheid verbetert, maar ook de gezondheid, arbeidsmarktpositie en sociale participatie van deelnemers: savemonitor.nl. Dit impliceert dat investeren in basisvaardigheden zich ruimschoots terugbetaalt.

1.4 Laaggeletterdheid in Twente

Eens per tien jaar neemt Nederland deel aan het internationale PIAAC-onderzoek (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), uitgevoerd onder leiding van de OESO. Dit onderzoek brengt de kennis en vaardigheden van volwassenen in Nederland in kaart. In de meest recente editie (2022-2023) is onderzocht hoe volwassenen van 16 tot 75 jaar omgaan met alledaagse informatie, zoals het begrijpen van een bijsluiter, het gebruik van een routeplanner of het beoordelen van financiële producten. Voor het eerst is ook de leeftijdsgroep van 66 tot 75 jaar betrokken bij het onderzoek.

Volgens de meest recente cijfers uit het PIAAC-onderzoek van 2023 heeft Nederland ongeveer 3 miljoen laaggeletterde volwassenen van 16 tot 75 jaar. Hoewel Nederland internationaal goed scoort op basisvaardigheden, blijft dit percentage zorgwekkend. Vooral mensen met Nederlands als tweede taal, een opleiding onder MBO-niveau 2 en mensen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt zijn oververtegenwoordigd in deze groep.

Op basis van de inzichten uit het PIAAC-onderzoek wordt een puntschatting van het percentage laaggeletterden per gemeente gemaakt. Deze schatting is gebaseerd op bevolkingssamenstelling, waarbij wordt gekeken naar factoren als opleiding, migratieachtergrond en leeftijdsopbouw. Aangezien onze bevolkingssamenstelling niet snel verandert, daalt ook het geschatte percentage laaggeletterden niet snel. Toch zijn deze inzichten cruciaal voor het ontwikkelen van effectieve regionale en lokale programma's en projecten gericht op basisvaardigheden, participatie en zelfredzaamheid. De groep laaggeletterden is namelijk heel divers. Dat maakt het voor gemeenten moeilijk om gericht beleid te ontwikkelen voor de aanpak basisvaardigheden.

Uit het PIAAC-onderzoek van 2023 blijkt dat het aandeel inwoners met beperkte basisvaardigheden in de arbeidsmarktregio Twente 25% is. Het landelijke percentage ligt in dit onderzoek op 22%. 68% van de Twentse inwoners met beperkte basisvaardigheden heeft Nederlands als eerste taal (NT1). Dit zijn ongeveer 81.100 mensen. Ter vergelijking: in heel Nederland heeft 58% van de inwoners met beperkte basisvaardigheden Nederlands als eerste taal.

Werk situatie van de Twentse inwoners met beperkte basisvaardigheden:

- 9% is in opleiding;
- 41% is werkend;
- 50% is niet-werkend, niet-lerend.

Deze verdeling is identiek aan het landelijke beeld.

Gezinssituatie van de Twentse inwoners met beperkte basisvaardigheden:

- 42% heeft kinderen onder de 18;
- 58% heeft kinderen boven de 18.

De verschillen tussen de gemeenten zijn echter groot. Het dashboard [Basisvaardigheden in Zicht](#) biedt cijfers en achtergrondinformatie op gemeenteniveau. Het laat zien waar je als gemeente de meeste impact kan maken. Gemeenten kunnen deze inzichten meenemen bij het opstellen van lokale plannen en hierin de gewenste accenten leggen.

2. Context

2.1 Landelijke verkenning basisvaardigheden voor volwassenen vanaf 2025

In 2024 bracht het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de *Verkenning basisvaardigheden voor volwassenen vanaf 2025* uit. Het ministerie wilde na afloop van het programma *Tel mee met Taal* 2020-2024 vanaf 2025 een vernieuwde aanpak ontwikkelen voor het versterken van basisvaardigheden bij volwassenen. Deze verkenning biedt beleidsopties en ontwikkelrichtingen om het aanbod toekomstbestendig te maken en beter aan te laten sluiten op de behoeften van diverse doelgroepen.

Kernpunten uit de verkenning zijn:

1. Brede benadering van basisvaardigheden
 - a. Basisvaardigheden worden niet langer uitsluitend gezien als taal, rekenen en digitale vaardigheden. Er wordt gepleit voor een bredere benadering waarin ook vaardigheden zoals burgerschap, gezondheidsvaardigheden en sociale redzaamheid kunnen worden meegenomen.
 - b. Het aanbod moet beter aansluiten bij de persoonlijke context van deelnemers. Dat betekent dat leerdoelen niet alleen functioneel zijn (zoals beter kunnen lezen of rekenen), maar ook gericht op het verbeteren van de kwaliteit van leven en maatschappelijke participatie.
2. Doelgroepenbeleid
 - a. De verkenning stelt dat het huidige beleid zich vooral richt op laaggeletterden, maar dat er kansen liggen om de doelgroep te verbreden. Denk aan mensen met beperkte digitale vaardigheden, laagopgeleiden of volwassenen die moeite hebben met complexe informatie.
 - b. Er worden drie beleidsopties gepresenteerd:
 - i. Vasthouden aan het bestaande doelgroepenbeleid, zoals het programma *Tel mee met Taal*.
 - ii. Ontwikkelen van een nieuw flankerend beleid, dat aanvullend is op bestaande programma's en ruimte biedt voor maatwerk.
 - iii. Loslaten van specifiek doelgroepenbeleid, waarbij gemeenten volledige beleidsvrijheid krijgen om zelf te bepalen wie zij willen bereiken.
3. Gemeentelijke regie en infrastructuur
 - a. Gemeenten krijgen een centrale rol in het organiseren en coördineren van het lokale aanbod van basisvaardigheden. Zij worden verantwoordelijk voor het vaststellen van jaarlijkse doelen en het aansturen van lokale partners.
 - b. De lokale infrastructuur moet worden versterkt. Denk aan het beter benutten van bibliotheken, taalhuizen en taalpunten, welzijnsorganisaties en cursusaanbieders als toegankelijke leerplekken.
 - c. Er wordt gepleit voor meer samenwerking tussen gemeenten en regionale opleidingsinstituten, zodat het aanbod beter aansluit op lokale behoeften.
4. Samenwerking en preventie
 - a. De verkenning benadrukt het belang van samenwerking tussen verschillende domeinen, zoals onderwijs, werk, zorg en welzijn. Door deze verbindingen te leggen, kunnen volwassenen met beperkte basisvaardigheden eerder worden bereikt.
 - b. Preventie wordt gezien als een belangrijk aandachtspunt. Een voorbeeld hiervan is de gemeentelijke gezinsaanpak geletterdheid, waarbij laaggeletterde ouders via scholen,

kinderopvangorganisaties of consultatiebureaus worden ondersteund, zodat ook hun kinderen profiteren van een taalrijke omgeving.

5. Financiering en flexibiliteit

- a. De middelen uit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) blijven beschikbaar t/m in ieder geval 2028. Deze middelen vormen de financiële basis voor het educatie-aanbod dat gemeenten inkopen.
- b. Er wordt onderzocht hoe deze middelen flexibeler kunnen worden ingezet. Bijvoorbeeld door ze te gebruiken voor contextgericht leren, gecombineerde trajecten (zoals taal én gezondheid), of voor innovatieve vormen van aanbod die beter aansluiten bij de leefwereld van deelnemers.

2.2 Regionale samenwerking met coördinerende rol contactgemeente

In de verkenning werd duidelijk dat de opdracht aan gemeenten en de definitie van hun regierol in de aanpak basisvaardigheden niet helder is. Gedurende de verkenning is een werkgroep van gemeenten met dit vraagstuk aan de slag gegaan om te bepalen hoe zijzelf hun regierol idealiter zouden invullen. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de coördinerende rol van de contactgemeente en de regierol voor individuele gemeenten (zoals bedoeld in de WEB).

Gemeenten binnen een WEB-regio hechten er waarde aan om gezamenlijk een regionaal programma basisvaardigheden te ontwikkelen. Zij leggen daarin vast wat de inhoudelijke en organisatorische keuzes van de regio zijn ten aanzien van het regionale aanbod volwasseneneducatie en de regionale aanpak basisvaardigheden. Daarnaast maken gemeenten in een regio onderlinge afspraken over:

- Wat de coördinerende rol van de WEB-contactgemeente ten aanzien van het regionaal organiseren van aanbod volwasseneneducatie en de regionale aanpak basisvaardigheden inhoudt;
- Wat de regierol van individuele gemeenten ten aanzien van de lokale aanpak basisvaardigheden ten minste inhoudt. Iedere individuele gemeente heeft een regierol ten aanzien van de lokale aanpak basisvaardigheden. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de lokale doorvertaling van het regionaal programma basisvaardigheden en het behalen van concrete lokale doelen.

De regiocoördinator volwasseneneducatie en basisvaardigheden van contactgemeente Enschede vervult een centrale rol in het organiseren, afstemmen en versterken van het educatie-aanbod voor volwassenen en de regionale aanpak basisvaardigheden binnen de WEB-regio Twente. Dit zijn diens belangrijkste taken en verantwoordelijkheden:

1. Regionale afstemming en samenwerking
 - a. Coördineert de samenwerking tussen gemeenten, onderwijsinstellingen, bibliotheken, welzijnsorganisaties en andere partners.
 - b. Zorgt voor een gezamenlijke regionale visie en biedt gemeenten handvatten om deze visie te vertalen naar concrete lokale actiepunten.
2. Beheer van WEB-middelen
 - a. Verantwoordelijk voor de inzet van de middelen uit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) die jaarlijks door het Rijk beschikbaar worden gesteld.
 - b. Stelt samen met gemeenten en partners een regionaal programma op voor de besteding van deze middelen.
3. Monitoring en rapportage
 - a. Houdt toezicht op de voortgang van het regionaal programma en rapporteert hierover aan betrokken partijen.

- b. Zorgt voor evaluatie van het aanbod en stuurt bij waar nodig.
- 4. Kwaliteitsbewaking van het educatie-aanbod
 - a. Werkt aan het verbeteren van de kwaliteit van trajecten gericht op basisvaardigheden.
 - b. Stimuleert innovatie en professionalisering van docenten en begeleiders.
- 5. Signalering van behoeften en knelpunten
 - a. Brengt regionale behoeften in kaart op het gebied van basisvaardigheden.
 - b. Signaleert knelpunten in de uitvoering en zoekt naar oplossingen in overleg met partners.
- 6. Verbinding met landelijk beleid
 - a. Zorgt dat het regionale beleid aansluit op landelijke programma's.
 - b. Draagt bij aan landelijke kennisdeling en beleidsontwikkeling.

2.3 Ondersteuning Stichting Lezen en Schrijven

Stichting Lezen en Schrijven zet zich landelijk in om laaggeletterdheid te voorkomen en terug te dringen. De stichting werkt samen met gemeenten, werkgevers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties om basisvaardigheden toegankelijk te maken voor iedereen. De missie is helder: iedereen moet mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht taalniveau.

Stichting Lezen en Schrijven heeft een ondersteunende rol bij de regionale aanpak basisvaardigheden en de lokale doorvertaling daarvan in Twentse gemeenten. De stichting helpt gemeenten en netwerken in opdracht van het ministerie van OCW om de aanpak goed neer te zetten en te borgen. Dit doet zij door goede voorbeelden uit het land te delen, onderzoek te doen naar verschillende aanpakken en de kennis die dat oplevert te verspreiden.

De arbeidsmarktregio Twente en Stichting Lezen en Schrijven maken jaarlijks samenwerkingsafspraken. Deze afspraken zijn gericht op het versterken van de regionale en lokale aanpak basisvaardigheden. In overleg met gemeenten en partners in het regionale netwerk en lokale taalnetwerken worden concrete doelen en acties geformuleerd. De volgende vier onderdelen van een duurzame aanpak vormen daarbij het uitgangspunt:

1. Integrale aanpak in het sociaal domein
2. Versterking van lokale netwerken
3. Bereiken en bedienen van de NT1-doelgroep
4. Kennisontwikkeling en kennisdeling

Soms blijkt in de loop van het jaar dat er meer ondersteuning nodig is om de doelstellingen te bereiken dan vooraf werd ingeschat. Ook kan het zijn dat er andere ondersteuning gewenst is dan in de samenwerkingsafspraken is vastgelegd. Mogelijk kan Stichting Lezen en Schrijven dit tegen meerwerk oppakken. De stichting heeft vastgelegd wat het wel en niet tegen meerwerk doet. Zo kan het geen activiteiten ondernemen die vallen onder de taak of regierol van gemeenten. Denk hierbij aan het opstellen van een beleidsplan of het doorlopen van een aanbestedingsproces.

2.4 Twentse ambitie en aanpak basisvaardigheden

Samen met onze partners in het regionale netwerk en lokale taalnetwerken voeren we verschillende activiteiten uit om inwoners in Twente basisvaardiger te maken. Door al deze activiteiten in dit programma uit te lichten, maken we inzichtelijk hoe deze zich tot elkaar verhouden en waar kansen liggen om verbindingen te leggen of verder te versterken. We werken vanuit een ketenbenadering waarbij verschillende partners samenhangend en afgestemd samenwerken. Hiermee maken we het mogelijk dat inwoners op elk moment in de keten passende ondersteuning kunnen krijgen om hun

basisvaardigheden te versterken. Dit vergroot de kans dat zij zich verder (blijven) ontwikkelen richting een startkwalificatie, actief kunnen deelnemen in onze samenleving of zelfs uit kunnen stromen naar een duurzame positie op de arbeidsmarkt.

Het is helaas niet realistisch om te verwachten dat iedere Twentse inwoner geletterd kan worden. Voor veel mensen is het daarvoor vereiste niveau (mbo-niveau 2/3) onbereikbaar. Maar elke (kleine) stap omhoog op de participatieladder telt! In onze regionale aanpak basisvaardigheden leggen we dan ook nadrukkelijk de verbinding met participatie. Het ontwikkelen van basisvaardigheden is geen doel op zich, maar een middel om onze inwoners volwaardig mee te kunnen laten doen in de Twentse samenleving.

Het voorliggende programma laat zien hoe we in Twente vanaf 2026 verder invulling geven aan onze samenhangende en effectieve aanpak basisvaardigheden. We laten zien dat de aanpak basisvaardigheden raakvlakken heeft met andere beleidsterreinen binnen en buiten het sociaal domein. Tegelijkertijd brengen we focus aan. In dit programma beschrijven we primair hoe we in Twente gezamenlijk invulling geven aan de regionale aanpak basisvaardigheden gericht op volwassenen. Op onderdelen verwijzen we naar andere bestaande regionale agenda's, programma's en projecten gericht op zowel volwassenen als kinderen en jongeren. We brengen in kaart hoe deze producten en projecten met elkaar samenhangen en waar partners in Twente al impact maken. Twentse gemeenten kunnen dit regionaal programma als kapstok gebruiken bij de vormgeving van lokale plannen met concrete doelen en indicatoren. We werken in Twente vanuit een gezamenlijk referentiekader, met voldoende ruimte voor lokaal maatwerk en lokale prioritering in de eigen gemeente.

3. Investeren in de volwassenen van de toekomst: basisvaardigheden als fundament voor een kansrijk leven

3.1 Onderwijsachterstandenbeleid

Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) is gericht op het voorkomen en verminderen van achterstanden bij kinderen die door hun sociaaleconomische of taalkundige achtergrond minder kansen hebben in het onderwijs. Gemeenten krijgen hiervoor middelen van het Rijk en werken samen met scholen, kinderopvangorganisaties en andere partners.

Doelstellingen van het gemeentelijk OAB

- Gelijke kansen creëren voor alle kinderen, ongeacht hun achtergrond;
- Vroegtijdige signalering van risico's op achterstanden;
- Gerichte ondersteuning bieden aan kinderen van 0 tot 12 jaar;
- Samenwerking versterken tussen onderwijs, opvang, zorg en ouders.

Rol van de gemeente

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale uitvoering van het OAB. Hun taken omvatten:

1. Lokale analyse en beleidsvorming
 - Gemeenten maken een lokale kansenanalyse: waar zitten de risico's, welke wijken, doelgroepen en instellingen?
 - Op basis daarvan stellen ze een meerjarenplan op met doelen, aanpak en evaluatie.
2. Verdeling van middelen
 - Gemeenten ontvangen jaarlijks een OAB-budget van het Rijk, op basis van indicatoren zoals opleidingsniveau ouders en migratieachtergrond;
 - Ze verdelen dit geld onder scholen, kinderopvangorganisaties en andere partners.
3. Stimuleren van VVE (voor- en vroegschoolse educatie)
 - Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanbod van VVE-programma's voor peuters met risico op achterstand;
 - Ze zorgen voor voldoende plekken, gekwalificeerde pedagogisch medewerkers en samenwerking met basisscholen.
4. Monitoring en evaluatie
 - Gemeenten volgen de voortgang via indicatoren zoals deelname aan VVE, taalontwikkeling en schoolresultaten;
 - Ze rapporteren aan het ministerie en stellen beleid bij waar nodig.
5. Samenwerking en regie
 - Gemeenten vervullen een regierol: ze verbinden scholen, opvang, jeugdzorg, welzijn en ouders;
 - Ze organiseren overlegstructuren, zoals OAB-tafels of lokale netwerken.

Doelgroepen

- Kinderen van ouders met een laag opleidingsniveau;
- Kinderen met een niet-Nederlandstalige achtergrond;
- Kinderen die opgroeien in armoede of kwetsbare thuissituaties;
- Peuters die in aanmerking komen voor een VVE-indicatie via het consultatiebureau.

Voorbeelden van concrete maatregelen

- Gratis peuteropvang met VVE voor doelgroepkinderen;
- Taalstimuleringsprogramma's op school en thuis;
- Extra inzet van onderwijsassistenten of logopedisten;
- Ouderbetrokkenheid via taalcursussen of opvoedondersteuning;
- Zomerscholen of verlengde schooldagen.

Trends en ontwikkelingen

- Steeds meer gemeenten werken met integrale kindcentra (IKC's) waarin opvang, onderwijs en zorg samenwerken;
- Er is groeiende aandacht voor ouderbetrokkenheid en thuisomgeving als cruciale factor;
- Gemeenten zoeken naar duurzame samenwerking met scholen, ook buiten het OAB-budget om.

3.2 Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid

De [Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid](#) (GGG) is een landelijke aanpak die gemeenten ondersteunt bij het doorbreken van de cyclus van laaggeletterdheid binnen gezinnen. Het doel is om zowel kinderen als hun ouders te helpen bij het ontwikkelen van sterke taalvaardigheden, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving.

De aanpak wordt uitgevoerd door Stichting Lezen, Stichting Lezen en Schrijven en de Koninklijke Bibliotheek, in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Doelstellingen

- Taalontwikkeling van jonge kinderen stimuleren, vooral in gezinnen waar dit niet vanzelfsprekend is;
- Ouders bewust maken van hun cruciale rol in de taalontwikkeling van hun kinderen;
- Ouders ondersteunen bij het creëren van een taalrijke thuisomgeving;
- Laaggeletterdheid bij ouders aanpakken, zodat zij ook zelf sterker worden in taal;
- Samenwerking organiseren tussen lokale partners zoals bibliotheken, consultatiebureaus, scholen, kinderopvang en welzijnsorganisaties.

Hoe werkt de aanpak?

De GGG is gebaseerd op een stappenplan dat gemeenten helpt om een effectieve lokale aanpak op te zetten:

1. Bereid je voor

Zorg binnen de gemeente voor interne afstemming, verzamel relevante informatie over geletterdheid in gezinnen en creëer bestuurlijk draagvlak door een duidelijke projectstructuur op te zetten.

2. Werk aan bewustwording

Zorg dat ouders, professionals en beleidsmakers het belang van geletterdheid in gezinnen begrijpen.

3. Bouw een netwerk

Breng lokale partners samen uit verschillende domeinen: onderwijs, zorg, welzijn en bibliotheek.

4. Formuleer doelen

Stel concrete en haalbare doelen op voor de lokale aanpak.

5. Kies een passende aanpak

Selecteer interventies en activiteiten die aansluiten bij de lokale context en doelgroep.

6. Monitor en stuur bij

Maak afspraken over het meten van resultaten en het bijstellen van beleid waar nodig.

Thema's van de GGG

De aanpak is opgebouwd rond zes thema's die gemeenten praktische handvatten geven voor de uitvoering:

Thema	Beschrijving
Bewustwording en draagvlak	Hoe je urgentie creëert en bestuurders/partners meekrijgt
Samenwerking en netwerk	Het opbouwen van een lokaal netwerk van partners rond gezinnen
Gezinnen bereiken en betrekken	Methoden om gezinnen in beeld te krijgen en actief mee te laten doen
Aanpak en interventies	Voorbeelden van activiteiten, trajecten en interventies die werken
Monitoring en leren	Hoe je resultaten volgt, evalueert en bijstuurt
Borging en continuïteit	Manieren om de aanpak duurzaam te verankeren in beleid en uitvoering

Rol van de gemeente

De gemeente heeft een regierol in de GGG. Dat betekent:

- Coördineren van het lokale netwerk;
- Aansturen van samenwerkingspartners;
- Zorgen voor continuïteit en borging van de aanpak;
- Verbinden van de GGG met ander beleid, zoals onderwijsachterstanden, jeugdgezondheid en armoedebestrijding.

Rol van de bibliotheek

Bibliotheken zijn vaak kernpartner in de GGG. Ze bieden:

- Toegang tot taalprogramma's en ouder-kindactiviteiten;
- Expertise over laaggeletterdheid en gezinsgerichte interventies;
- Verbindingskracht tussen verschillende lokale organisaties.

3.3 Masterplan basisvaardigheden

Het [Masterplan basisvaardigheden](#) is een meerjarig programma van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) voor scholen en onderwijsinstellingen dat sinds 2022 loopt. Het doel is om de beheersing van vier essentiële vaardigheden onder leerlingen structureel te verbeteren:

- Taalvaardigheid (lezen, schrijven, spreken en luisteren);
- Rekentaalvaardigheid (probleemoplossend en kritisch rekenen);
- Digitale geletterdheid (vaardig en veilig omgaan met technologie);

- Burgerschap (kennis van en deelname aan de samenleving).

Deze vaardigheden zijn cruciaal voor persoonlijke ontwikkeling, vervolgonderwijs, werk en volwaardige deelname aan de maatschappij.

Wat is de opdracht van scholen?

Scholen spelen een centrale rol in het Masterplan. Hun opdracht is niet alleen om de basisvaardigheden te verbeteren, maar dit ook op een duurzame en structurele manier te doen. De belangrijkste taken zijn:

1. Gerichte verbetering van basisvaardigheden
 - Scholen moeten actief werken aan het versterken van taal, rekenen, burgerschap en digitale vaardigheden;
 - Dit geldt voor alle typen scholen: primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo), speciaal onderwijs (so/vso).
2. Gebruikmaken van beschikbare middelen
 - Scholen kunnen subsidie aanvragen om extra ondersteuning in te zetten: bijvoorbeeld experts inhuren, programma's inkopen of extra personeel aanstellen;
 - Het is de bedoeling dat deze middelen leiden tot blijvende impact, niet alleen tijdelijke verbetering.
3. Onderzoek gestuurd en praktijk gestuurd werken
 - Scholen worden aangemoedigd om interventies te kiezen op basis van wetenschappelijke inzichten, praktijkervaring en hun eigen context;
 - Dit vraagt om cyclisch en onderzoekend werken: plannen, uitvoeren, evalueren en bijstellen.
4. Professionalisering van leraren en schoolleiders
 - Er is veel aandacht voor scholing en ontwikkeling van het onderwijsteam;
 - Leraren moeten beter toegerust worden om basisvaardigheden effectief te onderwijzen.
5. Samenwerking en kennisdeling
 - Scholen worden gestimuleerd om samen te werken in leernetwerken en praktijkgemeenschappen;
 - Er zijn begeleide leernetwerken en inspirerende praktijkverhalen beschikbaar als voorbeeld.
6. Voorbereiding op curriculumvernieuwing
 - De kerndoelen voor taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid worden herzien;
 - Scholen moeten zich voorbereiden op deze veranderingen en hun lesmateriaal hierop afstemmen.

Waarom is dit nodig?

- Nederlandse leerlingen scoren internationaal steeds lager op de vaardigheden lezen en rekenen;
- Bijna 25% van de 15-jarigen leest onvoldoende om goed te kunnen functioneren op school of in de maatschappij;
- Slechts 33% van de basisschoolleerlingen haalt het streefniveau voor rekenen;
- De coronapandemie heeft deze achterstanden vergroot.

3.4 Twentse Belofte

De [Twentse Belofte](#) is een regionaal samenwerkingsverband in Twente dat zich inzet om voortijdig schoolverlaten onder jongeren te voorkomen. Het doel is om jongeren – vooral kwetsbare groepen –

te helpen bij het succesvol afronden van hun opleiding en het vinden van een duurzame plek op de arbeidsmarkt of het zetten van een andere passende vervolgstap.

Doelstellingen

- Jongeren een goed toekomstperspectief bieden;
- Voorkomen dat jongeren zonder startkwalificatie uitvallen;
- Ondersteuning bieden bij lastige overstappen;
- Samenwerking versterken tussen onderwijs, zorg, gemeenten en werkgevers.

Voor elke situatie wordt een passende aanpak ontwikkeld, met betrokkenheid van professionals van partners die onderdeel zijn van het samenwerkingsverband.

3.5 Twents Aansluitingsnetwerk

Het [Twents Aansluitingsnetwerk](#) is een regionaal samenwerkingsverband tussen vmbo-scholen, vso-scholen en mbo-instellingen in Twente (zoals ROC van Twente en Zone.college). Het doel is om de overgang van vmbo naar mbo zo soepel mogelijk te laten verlopen voor leerlingen.

Doelstellingen

- Verbeteren van de aansluiting tussen vmbo en mbo;
- Voorkomen van uitval en vroegtijdig schoolverlaten;
- Organiseren van loopbaanoriëntatie- en begeleidingsactiviteiten (LOB);
- Bevorderen van samenwerking en afstemming tussen scholen.

Activiteiten

- Meeloopdagen: Leerlingen uit het vmbo kunnen kennismaken met mbo-opleidingen;
- KOM!-activiteiten: Oriëntatieprogramma's zoals "Kies! Kom! Kijk!" voor vmbo-leerlingen in het derde en vierde leerjaar;
- Digitaal Doorstroom Dossier: Een digitaal systeem waarmee leerlingen zich kunnen aanmelden voor mbo-opleidingen;
- De Twentse Overstap: Een programma dat de overgang van vmbo naar mbo ondersteunt.

Voor wie?

- Vmbo- en vso-leerlingen in Twente;
- Onderwijsprofessionals die betrokken zijn bij de overstap naar mbo;
- Ouders en begeleiders die hun kind willen ondersteunen bij deze stap.

4. Investeren in de volwassenen van nu: basisvaardigheden als fundament voor een leven lang ontwikkelen

4.1 Een stevig regionaal leerlandschap

Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

De gemeente Enschede is contactgemeente voor het faciliteren van het volwassenenonderwijs in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De gemeente Enschede faciliteert als contactgemeente het volwassenenonderwijs in de WEB-regio Twente door het WEB-budget te beheren en de inzet hiervan jaarlijks te verantwoorden aan het Rijk. Beleidskeuzes worden afgestemd met de overige gemeenten in de WEB-regio Twente.

We organiseren het volwassenenonderwijs met ROC van Twente. De onderwijsinstelling verzorgt met name formele diplomatrajecten gericht op taal en digitale vaardigheden, waarmee deelnemers een erkend diploma of certificaat kunnen behalen. Daarnaast zijn er praktijkmodules die los van of aanvullend op een taaltraject gevolgd kunnen worden. Op deze manier krijgen inwoners zowel de kans om hun basisvaardigheden structureel te versterken als om praktische kennis op te doen die direct toepasbaar is in het dagelijks leven en werk.

De contractperiode liep op 1 januari 2025 af. Het volwassenenonderwijs is daarom opnieuw georganiseerd. De samenwerking volwassenenonderwijs met ROC van Twente is langjarig voortgezet. We hebben daartoe een *Samenwerkingsovereenkomst Horizontale publiek-publieke samenwerking volwassenenonderwijs Twente* ondertekend. Dit is een langjarige samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente Enschede als WEB-contactgemeente binnen de WEB-regio Twente en ROC van Twente. De onderwijsinstelling voldoet aan alle kwaliteitseisen en is een proactieve samenwerkingspartner in de regio.

Uit onderzoek blijkt dat langjarige samenwerking een positieve invloed heeft op het aantal mensen met Nederlands als eerste taal (NT1) dat deelneemt aan het volwassenenonderwijs. Ook is de langjarige samenwerking nodig om het LLO-Collectief ikletterop.nl te verbeteren en te intensiveren. ROC van Twente is een van de kernpartners binnen dit collectief. De WEB-regio Twente en de arbeidsmarktregio Twente hebben reeds stappen gezet om meer en beter samen te werken. Het volwassenenonderwijs (taal, rekenen en digitale vaardigheden) wordt ingebed in ontwikkel- en leertrajecten. Van ROC van Twente vraagt het meewerken aan het LLO-Collectief ikletterop.nl een andere rol dan alleen lesgeven en geld ontvangen (de traditionele verticale relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer). De onderwijsinstelling werkt actief mee aan de ontwikkeling van leerwerktrajecten in de regio. Hierbij heeft ROC van Twente als voordeel dat het zowel volwassenenonderwijs als mbo-onderwijs aanbiedt.

Het wisselen van aanbieders (vanwege aanbestedingen) zou naar verwachting op alle fronten ongunstig uitpakken: het wisselen van aanbieders leidt ertoe dat de opgebouwde deskundigheid bij professionals wegvalt en door een andere aanbieder weer moet worden opgebouwd. Het leidt er ook toe dat aanbod niet wordt doorontwikkeld en opnieuw moet worden uitgedacht en gecreëerd. En misschien belangrijker nog: het leidt tot een diffuus beeld voor alle betrokkenen in het veld. Professionals die een rol hebben in het signaleren van beperkte basisvaardigheden moeten dan voortdurend op de hoogte gebracht worden van welke aanbieders welk aanbod organiseren. In het geval organisaties over een langere periode betrokken zijn, weet iedereen in de regio waar deelnemers terecht kunnen voor welk type aanbod en dat werpt op termijn vruchten af op het gebied van werving

en toeleiding. Aanbieders die meer zekerheid hebben, investeren in hun personeel en in het aanbod dat zij ontwikkelen. Dit komt uiteindelijk ook de kwaliteit van het aanbod ten goede.

LLO-Collectief ikletterop.nl

In Twente bundelen publieke en private partners hun krachten om laagopgeleiden en laaggeletterden duurzaam te ondersteunen in hun ontwikkeling. Via het platform ikletterop.nl krijgen volwassenen met beperkte basisvaardigheden toegang tot leertrajecten die hen versterken in hun dagelijkse leven en hun loopbaan. Het project is erop gericht om juist mensen die op dit moment weinig tot niet deelnemen aan scholing hier op een toegankelijke manier aan te laten deelnemen. Het doel van het project is dat deelnemers hun basis-, vak en/of werknemersvaardigheden verbeteren en daarmee hun positie op de sociale inclusieladder vergroten en een duurzame plek op de arbeidsmarkt krijgen. In fase 2 willen we vanaf 2026 méér deelnemers bereiken dan in de pilotfase, met extra aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal.

De aanpak is integraal: onderwijsinstellingen, gemeenten, bedrijven, taalhuizen en –punten en sociale partners werken samen aan werving, begeleiding en scholing. Elke deelnemer krijgt een vaste trajectbegeleider en volgt een leerroute die basisvaardigheden combineert met vakgerichte scholing. Ervaringsdeskundigen spelen een sleutelrol in het bereiken van de doelgroep en het normaliseren van het gesprek over basisvaardigheden.

De Twentse arbeidsmarkt kent een mismatch: vacatures blijven onvervuld, terwijl laagopgeleiden moeite hebben om passend werk te vinden. Door te investeren in basisvaardigheden vergroten we niet alleen de kansen van individuen, maar versterken we ook de regionale economie. De aanpak sluit aan bij kansrijke beroepen en sectoren, en bij regionale initiatieven zoals het Twents Fonds voor Vakmanschap.

Professionals worden toegerust met kennis en vaardigheden via scholing, e-learning en ervaringsgerichte workshops. Zo kunnen zij laaggeletterdheid beter herkennen en zijn zij beter in staat om deelnemers effectief te begeleiden. Binnen ROC van Twente is ikletterop.nl strategisch ingebed als eigen productlijn, en ook gemeenten, UWV en werkgevers zijn bestuurlijk betrokken.

In fase 2 zetten we sterk in op verduurzaming en borging. We zoeken verbinding met bestaande programma's en projecten binnen Werkcentrum Twente. Zo bouwen we aan een blijvende beweging waarin leren en ontwikkelen voor iedereen bereikbaar is – met impact op de arbeidsmarkt, de regio en de samenleving.

Loopbaangericht leren richting duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt

De arbeidsmarktregio Twente werkt toe naar een toekomstbestendige en inclusieve arbeidsmarkt. Hiervoor is in 2022 een regionale visie en agenda Leven Lang Ontwikkelen geformuleerd en is de programmaliijn Leven Lang Ontwikkelen opgenomen in de strategische arbeidsmarktagenda 2024-2027. Voor 2026-2027 is een uitvoeringsagenda in ontwikkeling waarbij basisvaardigheden worden gezien als eerste voorwaarde voor een Leven Lang Ontwikkelen. Vanaf 2026 is Werkcentrum Twente de uitvoeringsorganisatie waar de dienstverlening voor inwoners en werkgevers integraal tot uitvoering komt. De volgende regionale projecten en werkwijzen bieden, naast ikletterop.nl, kansen voor de doelgroep laag-/praktisch geschoolde inwoners:

- Project Praktijkleren met een Praktijkverklaring
 - o De uitvoering van dit project verloopt via de projectleider laag-/praktisch geschoolden in Werkcentrum Twente. De doelstelling is het verzorgen en bij elkaar brengen van passend ontwikkelaanbod voor werkgevers en laag-/praktisch geschoolden.

- Kopgroep Basisvaardigheden 2026-2027
 - o In samenwerking met de Provincie Overijssel en Stichting Lezen en Schrijven worden werkgevers bewust gemaakt van een mogelijke ontwikkelnoodzaak van medewerkers. In een stappenplan worden werkgevers ondersteund bij het ontwikkelen van een maatwerkaanpak en bij duurzame borging van de aanpak basisvaardigheden in HR-beleid. Voor de arbeidsmarktregio Twente is de coördinatie en uitvoering belegd bij de projectleider laag-/praktisch geschoolden in Werkcentrum Twente.
- Loopbaan- en scholingsadvies voor inwoners van Twente ongeacht inkomenssituatie of niveau
 - o Tijdens een loopbaan- en scholingsadviesgesprek wordt een aanwezige ontwikkelnoodzaak op het gebied van basisvaardigheden gesignaleerd en in een maatwerkadvies meegenomen.
- Regionale strategische werkgeversbenadering
 - o Tijdens het gesprek met werkgevers is de optimalisatie van een leercultuur één van de primaire gespreksonderwerpen. Zonder leercultuur is er geen ruimte voor ontwikkeling. Hierbij wordt een eventuele kans om basisvaardigheden te verbeteren uiteraard meegenomen.

4.2 Lokale taalnetwerken als motor van laagdrempelig leren

Versterken van lokale taalhuizen en taalpunten

Taalhuizen en taalpunten vormen het lokale hart van de aanpak basisvaardigheden. Ze zijn bedoeld als laagdrempelige, herkenbare en toegankelijke plekken waar volwassenen terecht kunnen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. Hun kerntaak is het verbinden van vraag en aanbod, het signaleren van ondersteuningsbehoeften en het organiseren van passende leertrajecten in de eigen gemeente.

Taalhuizen en taalpunten zijn er niet alleen voor mensen die formeel onderwijs willen volgen, maar juist ook voor mensen die dat (nog) niet durven, kunnen of willen. Ze bieden een veilig leerklimaat waar mensen op hun eigen tempo kunnen werken aan hun vaardigheden, vaak met ondersteuning van vrijwilligers.

De dienstverlening van taalhuizen en taalpunten bestaat onder andere uit:

- Intake en doorverwijzing: het voeren van gesprekken met deelnemers, het afnemen van screeningsinstrumenten en het begeleiden naar passend aanbod;
- Non-formeel aanbod: het organiseren van taalklasjes, oefengroepen en digitale vaardigheidstrainingen, vaak in samenwerking met bibliotheken, welzijnsinstellingen en vrijwilligers;
- Samenwerking met formeel onderwijs: het leggen van verbindingen met onderwijsinstellingen voor doorstroom naar formele trajecten;
- Ondersteuning van vrijwilligers: het werven, trainen en begeleiden van taalvrijwilligers die deelnemers ondersteunen in hun leerproces;
- Publieksvoorlichting en bewustwording: het zichtbaar maken van laaggeletterdheid en het organiseren van activiteiten, bijvoorbeeld in de jaarlijkse Week van lezen en schrijven;
- Samenwerking met lokale partners: denk aan gemeenten, werkgevers, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties om vindplaatsen te benutten en mensen in beeld te krijgen.

Taalhuizen en taalpunten zijn daarmee niet alleen uitvoerders, maar ook lokale regisseurs van de aanpak basisvaardigheden. Ze spelen een sleutelrol in het signaleren, motiveren en begeleiden van

mensen die willen werken aan hun vaardigheden en vormen een brug tussen het non-formele netwerk en het formele educatieaanbod.

Hoe versterken we lokale taalhuizen en taalpunten in Twentse gemeenten?

- We zetten de *Decentralisatie-uitkering Aanpak basisvaardigheden* die contactgemeente Enschede jaarlijks ontvangt voor de regio Twente volgens een vaste verdeelsleutel volledig in voor de versterking van lokale taalhuizen en taalpunten in Twentse gemeenten;
- We maken in de *WEB-inkoopplanning* met ROC van Twente jaarlijks budget vrij voor de ondersteuning van lokale taalhuizen en taalpunten in Twentse gemeenten door ROC-docenten;
- We faciliteren kennisdeling door ten minste één keer per jaar een bijeenkomst te organiseren met vertegenwoordigers van Stichting Lezen en Schrijven, de 14 Twentse gemeenten en ROC van Twente en de coördinatoren van lokale taalhuizen en taalpunten in Twentse gemeenten.

Versterken van lokale samenwerkingspartners

Taalhuizen en taalpunten hebben op hun beurt een cruciale rol in het versterken van lokale samenwerkingspartners. Deze partners zijn hard nodig om zoveel mogelijk mensen met beperkte basisvaardigheden te bereiken en te begeleiden naar de lokale taalhuizen en taalpunten. In deze samenwerkingen gaat het niet alleen om bewustwording, maar ook om het vergroten van de kennis van en het aanreiken van handvatten aan deze partners. In elk lokaal taalnetwerk is het versterken van lokale partners anders georganiseerd, maar er is altijd een aantal ingrediënten die daar een belangrijke rol in spelen:

- Samenwerking: lokale taalhuizen en taalpunten kunnen verbinding zoeken met organisaties in zorg, welzijn, onderwijs, werk en inkomen. Door samen te werken aan een gedeelde aanpak en elkaar te versterken, ontstaat een netwerk waarin basisvaardigheden structureel aandacht krijgen. Denk aan gezamenlijke spreekuren, doorverwijzingsroutes en het delen van succesverhalen.
- Zichtbaarheid in de stad of wijk: taalhuizen en taalpunten kunnen actief aanwezig zijn op plekken waar de doelgroep komt. Dit zijn bijvoorbeeld bibliotheken, buurthuizen, scholen, gezondheidscentra, werkpleinen en andere vindplekken. Door daar fysiek en herkenbaar aanwezig te zijn, verlagen ze de drempel tot contact en hulp voor zowel de doelgroep als professionals die inwoners willen begeleiden naar ondersteuning.
- Professionalisering: het is essentieel dat lokale partners beschikken over vaardigheden om laaggeletterdheid te herkennen en bespreekbaar te maken. Hiervoor is het nodig om een goed werkproces in te richten dat verder gaat dan het aanbieden van trainingen zoals 'Herkennen en doorverwijzen'. Een training alleen leidt niet automatisch tot daadwerkelijke toeleiding van inwoners naar passend aanbod. Het vraagt om duidelijke afspraken, een heldere route van signalering naar begeleiding en een structurele samenwerking met partners zodat inwoners daadwerkelijk terechtkomen bij het aanbod dat aansluit bij hun behoeften.

Het is belangrijk dat taalhuizen en taalpunten ruimte krijgen om hun aanpak lokaal vorm te geven. De [Handreiking: Kwaliteit bij de aanpak van basisvaardigheden](#) biedt hiervoor praktische richtlijnen, zonder te normeren. Zo kunnen lokale partners hun eigen kracht benutten, afgestemd op de behoeften van hun inwoners. Om de kwaliteit van lokale taalhuizen en taalpunten verder te versterken, biedt het [Certificeringskader Taalhuizen 2024-2027 'Zicht op Ontwikkeling II'](#) van Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT) een waardevol instrument. Dit kader helpt taalhuizen en taalpunten om hun werkwijze te evalueren en te verbeteren op het gebied van toegankelijkheid, samenwerking, deskundigheid en impact. Certificering is vrijwillig, maar biedt

taalhuizen en taalpunten de kans om hun positie te verstevigen en hun kwaliteit zichtbaar te maken binnen het netwerk.

Met deze aanpak versterken we de lokale infrastructuur en maken we basisvaardigheden zichtbaar, bespreekbaar en bereikbaar voor iedereen in Twente.

Inzet van ervaringsdeskundigheid: de kracht van taalambassadeurs

Ervaringsdeskundigheid speelt een steeds belangrijkere rol in de aanpak basisvaardigheden. Mensen die zelf hebben ervaren hoe het is om moeite te hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden beschikken over unieke kennis die niet uit boeken komt. Hun perspectief is van onschatbare waarde bij het verbeteren van beleid, communicatie en dienstverlening. Door hun inzet ontstaat meer begrip, herkenning en betrokkenheid bij professionals en beleidsmakers.

Een krachtig voorbeeld van ervaringsdeskundigheid zijn de taalambassadeurs van [Stichting ABC](#). Taalambassadeurs zijn volwassenen die zelf beperkte basisvaardigheden hebben (gehad) en die zich inzetten om anderen te helpen, bewustwording te vergroten en beleid te verbeteren. Zij weten als geen ander hoe het is om tegen barrières aan te lopen in het dagelijks leven – van het invullen van formulieren tot het begrijpen van overheidscommunicatie.

Taalambassadeurs kunnen op verschillende manieren worden ingezet:

- Meepraten over beleid: ze geven feedback op plannen en helpen beleid beter af te stemmen op de doelgroep;
- Voorlichting geven: ze delen hun verhaal in bijeenkomsten, trainingen en campagnes en zorgen voor bewustwording bij professionals en publiek;
- Testen van communicatie: ze beoordelen brieven, websites en formulieren op begrijpelijkheid en toegankelijkheid;
- Verwijzen en motiveren: ze kunnen andere deelnemers stimuleren om deel te nemen aan cursussen of taalklasjes en fungeren als rolmodel.

Om de inzet van taalambassadeurs goed te organiseren, heeft Stichting ABC in samenwerking met Tel mee met Taal zogenaamde Taalambassades opgezet in diverse gemeenten. Deze lokale structuren maken het mogelijk om ervaringsdeskundigen duurzaam en effectief in te zetten. De gemeente Almelo is een van de gemeenten die een succesvolle Taalambassade heeft. In de gemeente Enschede is één taalambassadeur benoemd die via het taalhuis gevraagd kan worden om actief mee te denken en mee te doen. We streven ernaar om in elke Twentse subregio ten minste één Taalambassade op te zetten of te versterken.

5. Investeren in een toegankelijk en inclusief Twente: basisvaardigheden als fundament voor een volwaardig leven

5.1 Direct Duidelijk

Toegankelijke dienstverlening begint bij begrijpelijke communicatie. Inwoners moeten brieven, formulieren, websites en gesprekken met de overheid kunnen begrijpen – ongeacht hun taalniveau, opleidingsachtergrond of digitale vaardigheden. Het landelijke programma Direct Duidelijk ondersteunt overheden bij het verbeteren van hun communicatie, zodat die helder, vriendelijk en effectief is.

Ook binnen de regio Twente zetten we in op duidelijke taal en begrijpelijke informatie. Dit doen we niet alleen om misverstanden te voorkomen, maar vooral om zelfredzaamheid en vertrouwen te vergroten. Heldere communicatie draagt bij aan het beter benutten van voorzieningen, het sneller vinden van hulp en het actief kunnen meedoen in de samenleving.

We sluiten aan bij de principes van Direct Duidelijk door:

- Onze brieven en formulieren te toetsen op begrijpelijkheid;
- Medewerkers te trainen in het schrijven en spreken in duidelijke taal;
- Digitale informatie toegankelijk te maken voor mensen met beperkte taalvaardigheden of digitale vaardigheden;
- Samen te werken met taalhuizen en taalpunten om feedback van inwoners te verzamelen en te verwerken.

Duidelijke communicatie is geen extra stap, maar een essentieel onderdeel van inclusieve dienstverlening. Door hier werk van te maken, verkleinen we de afstand tussen overheid en inwoner en versterken we het fundament onder basisvaardigheden.

5.2 Digitale inclusie

Gemeenten spelen een sleutelrol in het bevorderen van digitale inclusie. Ze staan dicht bij inwoners en kunnen ondersteuning bieden aan mensen die moeite hebben met digitale vaardigheden, zodat iedereen mee kan doen in de samenleving. Digitale inclusie raakt aan meerdere leefgebieden: van gezondheid en werk tot bestaanszekerheid en sociale participatie. Daarom pakken we basisvaardigheden integraal aan, in samenhang met andere beleidsterreinen.

De Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) vervullen een belangrijke rol in het versterken van digitale inclusie. Ze bieden laagdrempelige hulp aan inwoners die moeite hebben met het regelen van overheidszaken via internet. Denk aan het aanvragen van toeslagen, het verlengen van een rijbewijs of het inzien van zorginformatie. IDO's zijn vaak gevestigd in bibliotheken en vormen een toegankelijk vangnet voor mensen die ondersteuning nodig hebben bij digitale overheidsdienstverlening. Door de inzet van IDO's kunnen inwoners zelfstandig(er) hun weg vinden in de digitale overheid, wat bijdraagt aan hun zelfredzaamheid en participatie.

Gemeentelijk beleid op digitale inclusie richt zich op de volgende kerntaken:

1. Toegankelijke dienstverlening
 - Gemeenten zorgen ervoor dat digitale loketten en websites begrijpelijk, gebruiksvriendelijk en toegankelijk zijn – ook voor mensen met beperkte digitale vaardigheden of een beperking.
2. Ondersteuning bij digitale vaardigheden

- In samenwerking met bibliotheken, welzijnsorganisaties en andere lokale partners bieden gemeenten laagdrempelige trainingen aan, zoals Klik & Tik en Digisterker.
- 3. Signalen en bereiken van kwetsbare groepen
 - Gemeenten hebben de opdracht om inwoners die digitaal buitenspel staan – zoals ouderen, laaggeletterden en mensen in armoede – actief te bereiken en passende ondersteuning te bieden.
- 4. Samenwerking in het sociaal domein
 - Digitale vaardigheden worden gekoppeld aan bredere hulpvragen binnen het sociaal domein, zoals schuldhulp, gezondheidszorg en werktoeleiding. Zo ontstaat een samenhangende aanpak die aansluit bij de leefwereld van inwoners.
- 5. Versterken van lokale netwerken
 - Gemeenten stimuleren samenwerking tussen lokale partners zoals buurthuizen, vrijwilligersorganisaties en zorginstellingen, zodat er een breed en herkenbaar ondersteuningsaanbod ontstaat.
- 6. Monitoring en verantwoording
 - Gemeenten verzamelen inzicht in wie digitaal kwetsbaar is, welke interventies effectief zijn en hoe de aanpak verder versterkt kan worden. Dit draagt bij aan een lerende praktijk en verantwoorde inzet van middelen.

6. Monitoring

6.1 Impactmeting leertrajecten

Bij de monitoring van beleid kijken we niet alleen naar de input (het bereik) en de output (afgeronde trajecten). We kijken ook naar de outcome (verbetering van vaardigheden en zelfredzaamheid). Minstens zo belangrijk als het halen van een diploma zelf is namelijk de mate waarin iemand door deelname aan een leertraject op weg wordt geholpen in maatschappelijke participatie. WEB-regio Twente maakt gebruik van de bewezen effectieve impactmeting (sociale inclusiemeting) van prof. dr. Maurice de Greef. Hiermee volgen we wat (naast niveauverbetering in taal- en/of rekenvaardigheden) de verbetering is in de maatschappelijke positie van deelnemers.

De uitgevoerde onderzoeken in de afgelopen jaren laten zien dat de impact van leertrajecten in Twente op de maatschappelijke positie van deelnemers goed is. Zo blijkt in de periode 2024-2025 96.6% van de deelnemers vooruitgang te ervaren op minstens 1 variabele: savemonitor.nl.

Sinds de periode 2023-2024 vullen naast deelnemers aan formele leertrajecten van ROC van Twente ook deelnemers aan non-formele leertrajecten de vragenlijst in. Het gaat om deelnemers aan non-formele leertrajecten in de gemeenten Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal en Tubbergen. Overige gemeenten in de WEB-regio Twente stimuleren hun lokale non-formele aanbieders om in het vervolg ook gebruik te maken van de impactmeting.

6.2 Regionale stuurgroep basisvaardigheden

Voor de tussentijdse evaluatie van het *Twents programma basisvaardigheden vanaf 2026* richten we de Regionale stuurgroep basisvaardigheden op. Deze stuurgroep is de opvolger van de Stuurgroep Samen Sterk Staan! en staat onder voorzitterschap van de regiocoördinator volwasseneneducatie en basisvaardigheden van de centrumgemeente Enschede.

Daarnaast bestaat de stuurgroep uit:

- Een door het regionale Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt (PHA) aangewezen portefeuillehouder basisvaardigheden;
- Een vertegenwoordiger van Stichting Lezen en Schrijven;
- Een vertegenwoordiger van Werkcentrum Twente en/of een vertegenwoordiger van het programmabureau van de centrumgemeente Enschede;
- Een vertegenwoordiger van de subregio Almelo;
- Een vertegenwoordiger van de subregio Hengelo;
- Een vertegenwoordiger van de subregio Oldenzaal.

De stuurgroep komt ten minste twee keer per jaar bijeen om de voortgang van de beschreven regionale programma's en projecten te bespreken. De regiocoördinator volwasseneneducatie en basisvaardigheden van de centrumgemeente Enschede koppelt de belangrijkste bevindingen periodiek terug aan de beleidsadviseurs basisvaardigheden van de 14 Twentse gemeenten en ten minste één keer per jaar aan het PHA.

6.3 Lokale plannen als bouwstenen onder het Twents programma basisvaardigheden

Binnen de regionale aanpak basisvaardigheden hebben individuele Twentse gemeenten ruimte om eigen accenten te leggen en lokale plannen op te stellen. Dit kunnen gemeentelijke plannen zijn waarin basisvaardigheden in relatie staan tot beleidsterreinen zoals participatie, armoede, gezondheid of

onderwijs. Daarnaast kunnen er specifieke plannen voor het lokale taalhuis of taalpunt zijn, waarin de uitvoering en samenwerking rond basisvaardigheden concreet wordt uitgewerkt.

De functie van deze lokale plannen is tweeledig:

- Ze zorgen voor lokale verankering van de regionale ambities, afgestemd op de context, behoeften en partners in de gemeente;
- Ze bieden richting en structuur aan de uitvoering, monitoring en samenwerking op lokaal niveau.

In lokale plannen kunnen onder andere de volgende onderdelen aan bod komen:

- Lokale doelen en prioriteiten binnen de aanpak basisvaardigheden;
- Vindplaatsen en signaleringsstrategieën: waar en hoe worden inwoners met beperkte basisvaardigheden bereikt?;
- Samenwerking met lokale partners: denk aan bibliotheken, welzijnsinstellingen, werkgevers, scholen en zorginstellingen;
- Aanbod en doorverwijzing: beschrijving van non-formeel en formeel aanbod, en hoe deelnemers worden begeleid;
- Deskundigheidsbevordering van professionals en vrijwilligers;
- Monitoring en kwaliteitsboring: hoe wordt inzicht verkregen in bereik, effect en kwaliteit?

Het Twents programma basisvaardigheden fungeert als kapstok: het biedt een gezamenlijke visie, kaders en ambities waarbinnen lokale plannen zich kunnen ontwikkelen. Lokale plannen sluiten hierop aan, vullen het regionaal programma basisvaardigheden aan met concrete uitvoering en maken het mogelijk om lokaal maatwerk te leveren. Zo ontstaat een samenhangend geheel van regionale sturing en lokale uitvoering, waarin basisvaardigheden duurzaam worden versterkt.